

діяльність), поряд із загальними для початківців тренерів заходами також цілеспрямовано підбирати специфічні психопрофілактичні і психокорекційні засоби з урахуванням виявлених відмінностей у фахівців, які увійшли в той чи інший кластер. Аналіз впливу складових феномену вигорання на динаміку його подальшого формування у групі досвідчених тренерів також виявило, що емоційне виснаження грає при цьому значну роль. Провідною складовою, що обумовило високий рівень вигорання фахівців даного кластеру є емоційне виснаження. Кореляційний аналіз зв'язків між складовими феномена вигорання і рівнем вигорання а також аналіз співвідношення коефіцієнтів детермінації цього рівня показує, що загальний рівень вигорання значною мірою залежить від підвищення емоційного виснаження і, в дещо менше від деперсоналізації (знеособлення) і зниження особистісних досягнень (особистої самооцінки). Як свідчать отримані дві складові надають приблизно рівний вплив на подальше підвищення рівня вигорання досвідчених фахівців розглянутого кластера.

ВИСНОВКИ. В результаті аналізу вищесказаного впливає, що зниження особистісних досягнень (особистої самооцінки) відіграє провідну роль у формуванні феномена вигорання, а також подальший його розвиток відбувається переважно за рахунок підвищення цієї складової і, меншою мірою, - інших складових (емоційного виснаження і деперсоналізації (знеособлення)). Така ситуація обумовлює необхідність уваги, в першу чергу, до тих особистісних якостей, які, за результатами кореляційного аналізу, вплинули на становлення актуального рівня вигорання і впливає на подальший розвиток феномена вигорання (пов'язані з такою складовою, зниження особистісних досягнень (особистої самооцінки)), у меншій мірі, оскільки емоційного виснаження і деперсоналізацією (знеособленням) також впливають, хоча і не так значно, як зниження особистісних досягнень (особистої самооцінки), на подальше формування вигорання, слід приділяти увагу особистісним якостям, пов'язаним з ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горская Г.Б. Психологическое обеспечение многолетней подготовки спортсменов: учеб. пособие. / Г.Б. Горская // Краснодар: КГУФКСТ, 2008. - С.58.
2. Орел, В. Е. Синдром психического выгорания личности. / В.Е. Орел // – М., 2005. – 330 с.
3. Маслач, К. Профессиональное выгорание: как люди справляются / К.Маслач// Практикум по социальной психологии – СПб, 2001. – 234 с.
4. Орел, В. Е. Синдром психического выгорания личности. / В.Е. Орел// – М., 2005. – 330 с.
5. Maslach, C. Professional burnout, quomodo populus pluviali // S.Maslach Workshop in Social History - St. Petersburg, 2001. - 234 p.
6. Orel, V.E. Mentis burnout syndrome personalitatem. / VE // - Moscow, 2005. - 330 p.

УДК 37.035.6(477)

Коломоєць Г. А.

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України

РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРИ «ДЖУРА»

У даній статті розглянуто науково-методичну, психологічну літературу з питання патріотичного виховання молоді та нормативно та методичні аспекти Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). У публікації висвітлюються Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») та її вплив на розвиток основних фізичних якостей старших підлітків. Також викладено вплив всеукраїнської гри «Джура» на формування патріотичної вихованості у дітей та здоровий спосіб життя. Представлено результати дослідження патріотичного виховання старших підлітків та ефективність системи дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

Ключові слова: *патріотичне виховання, національно-патріотичне виховання, патріотична вихованість, патріотична діяльність, фізичні якості, старші підлітки, військово-спортивні ігри, засоби, анкетування, складники, Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»).*

Коломоєц Галина. Развитие физических качеств и формирования патриотической воспитанности старших подростков средствами Всеукраинской игры «Джура» *В данной статье рассмотрено научно-методическую, психологическую литературу по вопросу патриотического воспитания молодежи и нормативно-методические аспекты Всеукраинской детско-юношеской военно-патриотической игры «Сокол» («Джура»). В публикации освещается Всеукраинская детско-юношеская военно-патриотическая игра «Сокол» («Джура») и ее влияние на развитие основных физических качеств старших подростков. Также изложено влияние Всеукраинской игры «Джура» на формирование патриотической воспитанности у детей и здоровый образ жизни. Представлены результаты исследования патриотического воспитания старших подростков и эффективность системы детско-юношеской военно-патриотической игры «Сокол» («Джура»).*

Ключевые слова: *патриотическое воспитание, национально-патриотическое воспитание, патриотическая воспитанность, патриотическая деятельность, физические качества, старшие подростки, военно-спортивные игры, средства, анкетирование, составляющие, Всеукраинская детско-юношеская военно-патриотическая игра «Сокол» («Джура»).*

Kolomoets Galina. Development of physical qualities and the formation of patriotic education of older adolescents All-Ukrainian game "Jura". This article deals with methodological, psychological literature on the patriotic education of youth and regulatory and methodological aspects of Ukrainian junior military-patriotic game «Sokol» («Jura»). The publication highlights Ukrainian Junior military-patriotic game «Sokol» («Jura») and its influence on the development of basic physical properties older teens. Also described the impact of the All-Ukrainian game «Jura» on the formation of patriotic upbringing of children and a healthy lifestyle. The results of the study patriotic education of older adolescents and effectiveness of junior military-patriotic game «Sokol» («Jura»). Purpose - theoretically justify the effectiveness of the All-Ukrainian «Jura» reveal the development of basic physical properties and level of patriotic upbringing older adolescents in the game. Task: 1. Make an analysis of scientific and methodological literature on patriotic and physical education older teens. 2. Identify the physical qualities and patriotic upbringing, formed during military sports.

Key words: patriotic education, national and patriotic education, patriotic education, patriotic activities, physical qualities, older adolescents, military-sports games, tools, questionnaires components, All-Ukrainian junior military-patriotic game «Sokol» («Jura»).

Постановка проблеми. Соціальне, політичне і суспільне життя в Україні зумовили актуалізацію проблеми різнобічного виховання дітей та молоді. Одним із найважливіших його аспектів на сьогодні виявилось національно-патріотичне виховання дітей та молоді. Це питання можна успішно вирішувати тільки спільними зусиллями закладів освіти, сім'ї та громадськості, якщо система формування і розвитку підростаючого покоління буде наповнена духовно-моральним змістом, в основі якої є любові до своєї Батьківщини. Серед основних стратегічних завдань реформування освіти в Україні чільне місце посідають відродження та розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки у вихованні свідомих громадян держави, формування освіченої творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я, відтворення й трансляція культури і духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків. Тому, для сучасного навчального закладу найактуальнішою проблемою є виховання фізично-розвинених, здорових майбутніх громадян, носіїв національної та людської гідності, патріотизму, порядності, творців матеріальних та духовних цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками здійснено ряд досліджень, присвячених патріотичному та фізичному вихованню дітей та молоді (І. Бех, М. Зубалій, В. Івашковський, О. Тимошенко, В. Ареф'єв, Л. Сущенко, О. Дубогай, А. Ребрина, Б. Мисак, А. Афанас'єв, Т. Анікіна, В. Дзюба, Т. Мельник, В. Третяков, В. Радзиховський, В. Новосельський, В. Каюков, Г. П'янковський, М. Томчук, В. Шевченко, В. Фарфоровський, О. Коркішко, С. Додурич, В. Дроговоз, М. Качур, В. Коваль, С. Оришко, О. Абрамчук, В. Мірошніченко, М. Тимчик, О. Остапенко, О. Бондарчук, Ю. Мельничук та ін.) [6]. Значущість українських національних цінностей при визначенні цілей виховання підкреслює І. Бех. Науковець С. Додурич визначила патріотичні цінності як духовне і моральне формування особистості, що базується на системі знань, почуттів, переконань і є її певною позицією стосовно себе, свого народу, країни [6]. Важливість військово-спортивних ігор патріотичної спрямованості відтворено в наукових працях та дослідженнях Л. Беляєвої, Н. Виноградової, Г. Григоренко, С. Козлової, Ю. Косенко, О. Бондарчука, М. Тимчика та ін., в яких стверджується, що саме гра дає реальні можливості для співпереживання, співчуття в діяльності, для появи мотиву «Хочу бути схожим на воїна» [1, с. 3].

Мета – теоретично обґрунтувати ефективність Всеукраїнської «Джура», виявити розвиток основних фізичних якостей та рівень патріотичної вихованості старших підлітків у процесі гри.

Завдання:

- 1.Зробити аналіз науково-методичної літератури з питань патріотичного та фізичного виховання старших підлітків.
- 2.Виявити фізичні якості та складники патріотичної вихованості, які формуються під час військово-спортивних ігор.

Методи дослідження: педагогічні спостереження, опитування та анкетування, аналіз Інтернет-ресурсів, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гра – це діяльність, завдяки якій відбуваються уявні ситуації, що дає дитині шанс діяти не тільки в умовах теперішнього часу, але й минулого. Виховання особистості засобами гри має бути спрямоване передусім на розвиток патріотизму – любові до свого народу, до України. Адже стабільність і могутність держави багато в чому залежить від патріотизму її громадян. Бути патріотом – означає духовно піднятися, усвідомити безперечну цінність своєї країни, яка дійсно й об'єктивно притаманна їй і приєднатись до неї волею і почуттями. За визначенням науковців (І. Бех, Ю. Завалевський, К. Чорна, В. Тернопільська, М. Тимчик та інші) патріотизм виявляється в любові до Батьківщини, свого народу, турботі про його благо, сприянні становленню й утвердженню України як суверенної, правової, демократичної, соціальної держави, готовності відстояти її незалежність, служити і захищати її, розділити свою долю з її долею, повазі до українських звичаїв і обрядів, усвідомленні спільності власної долі з долею Батьківщини, досконалому володінні українською мовою [2; 3; 6; 7]. Складники патріотизму за С. Додурич такі: любов до Батьківщини, повага до суспільства, усвідомлення своєї національної приналежності, готовність до самовіддачі, патріотизм як джерело патріотичних вчинків, почуття національної гідності, служіння рідному народу [6]. У новітній науково-педагогічній, філософській та психологічній літературі патріотичне виховання трактується як виховання, що формує усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, любов до своєї Батьківщини, вболівання за долю свого народу, його майбутнє [2; 3; 8]. Патріотичне виховання – це педагогічний процес, який передбачає формування патріотичної вихованості, національної свідомості, почуття вірності та відданості, гордості за минуле й сучасне (історія, традиції, культура), готовності до захисту інтересів Вітчизни, вболівання за долю свого народу, його майбутнє. Національно-патріотичне виховання – це формування національно-свідомого, готового до відданого служіння українському народу, різнобічно та гармонійно розвиненого, високоосвіченого, життєво компетентного громадянина України, незалежно від його етнічної приналежності, віросповідання,

соціального походження, який усвідомив себе українцем з почуттям особистої відповідальності за долю держави та українського народу.

Вивчення та розгляд наукової психолого-педагогічної літератури засвідчує, що проблема патріотичного виховання учнів 5-9 класів засобами військово-спортивних ігор є актуальною і мало розробленою в теорії та методиці виховання. Оновлення змісту і форм виховання учнівської молоді за сучасних умов є результатом переосмислення наявного підходу до вирішення проблеми виховання. Г. Григоренко зазначила, що військово-спортивні ігри сприяють:

- вихованню морально-вольових якостей, а саме: організованості, доброзичливості, дисциплінованості, самостійності, сміливості, патріотичних почуттів;
- розвитку фізичних якостей дітей, таких як витривалість, рухливість, швидкість реакції, спритність;
- розумовому розвитку дітей: спостережливості, кмітливості, формуванню уявлень про минуле та сьогодення країни, а також мови і уяви [4].

Патріотична вихованість, національна гідність, розумові і фізичні якості, готовність до виконання громадянського і конституційного обов'язку та розвиток почуття особистої відповідальності щодо захисту Вітчизни формуються у процесі ігор військово-патріотичного спрямування. Під терміном «патріотична вихованість» ми розуміємо властивість особистості, яка розкриває наявність та міру сформованості її патріотичних якостей.

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи.

Метою гри «Джура» є виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, здорового способу життя духовно багатой та фізично розвиненої особистості. Програмою гри «Джура» передбачено проведення таких видів змагань (конкурсів, вікторин), а саме *конкурс* «Візитка рою»; *брейн-ринг*; *вікторини* з історії України; *конкурси* на кращу пісню, рукописну газету, кінофільм чи відеофільм про гру «Джура»; *змагання* на туристській смузі перешкод, спортивного та туристського орієнтування; *конкурс* технічної творчості; *огляд* якості (рівня) початкової військової підготовки; *стройовий впоряд* - особиста підготовка та дії в складі рою; *військово-тактична підготовка* у формі теренової гри на місцевості з використанням елементів страйкболу; *фізична підготовка* - крос, плавання, метання гранати, лазіння по канату або жердині, згинання і розгинання рук в упорі, опорний стрибок через «коня» тощо; *медична підготовка* - надання долікарської допомоги; *цивільна оборона* - виконання нормативів щодо роботи зі спеціальними приладами та користування індивідуальними засобами захисту, гасіння умовної пожежі та рятувальні роботи; комбіновані військово-спортивні та туристські *естафети* [5]. Найбільш результативним методом перевірки сформованості патріотичних почуттів та розвитку фізичних якостей у старших підлітків є опитування, в його формах: анкетування, бесіда, інтерв'ю та участь у змаганнях. Ефективність патріотичного виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор визначалася наприкінці формувального етапу експериментального дослідження у роях Всеукраїнського збору активістів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») – «Джура – 2014: Хортиця». Дослідження відбувалося шляхом педагогічних спостережень під час проведення заходу, опитування старших підлітків (джур), керівників та виховників роїв та проведенням анкетування. Згідно аналізу анкет ми виявили складники, які відображують патріотичну вихованість старших підлітків, а саме: **патріотична діяльність; духовність; цілеспрямованість; відповідальність; взаєморозуміння; чесність; справедливість; порядність; повага; доброта; здоровий спосіб життя.**

Формування **фізичних якостей** полягає в тому, щоб у процесі Всеукраїнської гри «Джура» розвивати в старших підлітків швидкість, силу, спритність, витривалість, гнучкість. Цей процес тісно пов'язаний з формуванням рухових навичок і зумовлений обсягом і характером рухової активності дитини. Від рівня розвитку **фізичних якостей** залежать результати виконання таких природних рухів, як біг, стрибки, плавання, метання гранати, підтягування, лазіння по канату або жердині, згинання і розгинання рук в упорі, опорний стрибок через «коня» тощо. У процесі підготовки та під час проведення етапів Всеукраїнської гри «Джура» у старших підлітків формуються такі основні фізичні якості як: швидкість, витривалість, спритність, сила, гнучкість та ін. Слід відзначити високий рівень позитивної мотивації учасників до перемоги у грі, їх усвідомлені та відповідальні дії (командна виручка, взаємодопомога та підтримка тощо), спрямовані на досягнення поставленої мети. Опрацювавши анкети, нами було визначено, що патріотизм та патріотична вихованість, фізична підготовленість, виховання волі, характеру, формування світогляду, розвиток творчих навичок, нахилів, умінь, усвідомлення моральних принципів лицарства, отримані під час систематичних заходів гри «Джура» допомагають дітям:

- ✓ відчувати себе патріотом України – 68,8%;
- ✓ обрати активну життєву позицію «знаю, вмію, можу» - 44%;
- ✓ розвинути фізичні та творчі здібності – 43,2%;
- ✓ сформувати громадянську позицію - 43,2%;
- ✓ знайти друзів-однодумців – 30,4%;
- ✓ обрати майбутню професію – 6,4%.

Отже, можна стверджувати, що Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») є одним із найважливіших засобів патріотичного виховання молоді, формування громадянської свідомості, виховання здорової нації. Гра «Сокіл» «Джура» - це цілісна комплексна система виховання особистості, справжнього громадянина-патріота України.

ВИСНОВКИ: 1. Проаналізовано науково-методичну літературу з питань фізичного та патріотичного виховання старших підлітків та визначено патріотичну вихованість як властивість особистості, яка розкриває наявність та міру сформованості її патріотичних якостей. 2. Виявлено фізичні якості, які формуються під час військово-спортивних ігор, такі як:

швидкість, витривалість, спритність, сила, гнучкість тощо. З'ясовано, що складниками патріотичної вихованості старших підлітків є патріотична діяльність, духовність, цілеспрямованість, відповідальність, взаєморозуміння, чесність, справедливість, порядність, повага, доброта, здоровий спосіб життя.

ПЕРСПЕКТИВОЮ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ є аналіз системи патріотичного виховання старших підлітків в процесі військово-спортивних ігор.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Беляева Л. И. Формирование положительного отношения к явлениям общественной жизни у детей дошкольного возраста: автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук / Л. И. Беляева. – М., 1977. – 23 с.
- 2.Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. / І. Д. Бех / – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
- 3.Вукхованна hromadyanyna, patriota, humanista. Navch.-metod. posibnyk / К. І. Chorna – К.: TOV «KhHK», 2004. 96 с.
- 4.Електронний фонд бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
- 5.Тумчук М. V. Patriotychne vykhovannya starshykh pidlitkiv u protsesi fizkul'turno-masovoyi roboty. Dys. ... kandydata pedahohichnykh nauk: spets. 13.00.07 «Теорія і методика вукховання» / М. V. Тумчук ; Instytut problem vykhovannya NAPN Ukrainy. – Kyiv, 2013. – 222 s.
- 6.Kolomojets' Н. А. Vseukrayins'ka viys'kovo-sportyvna hra «Dzhura» («Sokil»): metodychnyy posibnyk / Н. А. Kolomojets', О. S. Bondarchuk, А. М. Hryva, А. А. Rebryna, V. Ya. Tymofeyev, М. В. Bihus, К., 2013. – 216 s.

УДК: 378.047:796.071.4

Короленко К.В., Смирнова Н.І.
Запорізький національний університет

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОСВІТИ

У статті розкривається поняття професійної компетентності, пропонується структура і зміст професійної компетентності фахівця з фізичної культури та спорту, наводяться загальні характеристики компетентнісного підходу до професійної освіти та визначається їх зв'язок зі змістом професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту.

Ключові слова: професійна компетентність спеціаліста з фізичної культури і спорту, компетентнісний підхід.

Короленко К.В., Смирнова Н.І. Компетентностный подход к физкультурно-спортивному образованию.

В статье раскрывается понятие профессиональной компетентности, предлагается структура и содержание профессиональной компетентности специалиста по физической культуре и спорту, приводятся общие характеристики компетентностного подхода к профессиональному образованию и определяется их связь с содержанием профессиональной компетентности специалистов по физической культуре и спорту.

Ключевые слова: профессиональная компетентность специалиста по физической культуре и спорту, компетентностный подход.

Korolenko K.V., Smirnova N.I. Competence approach to sports and sports education. *This article deals with the concept of professional competence, it is proposed the structure and content of professional competence of the expert in physical training and sports, the general characteristics of the competence approach to vocational education and is determined by their relationship with the content of professional competence of specialists in physical culture and sports. Professional competence is the result of professional education. Its formation through educational content together disciplines and molded in their development of professional skills. This is a dynamic process that involves the development of professional orientation of the individual, professionally important qualities of psychological and physiological properties, search for optimal quality and creative ways to perform professionally meaningful activities in accordance with the individual characteristics of the individual; he mediated a professional activity and social situation. From the standpoint of competency approach is the formation of professional competence exercised solely by methodological and pedagogical approaches, rather than by "teaching" on subject-content level. Thus, the content of professional competence allowed us to specify the position competence approach in the context of training in physical education and sport. For a complete implementation of competence approach in professional sports and sports education should develop criteria for evaluating and selecting appropriate diagnostic methods of formation of professional competence of specialists in physical culture and sport, that develop tools for evaluating the quality of professional education in the field of physical culture and sports.*

Key words: professional competence specialist in physical culture and sport, competence-based approach.

Професійна компетентність є результатом професійної освіти. Її формування здійснюється через зміст освіти в сукупності навчальних дисциплін і формованих при їх освоєнні професійних умінь і навичок. Це динамічний процес, який передбачає розвиток професійної спрямованості особистості, професійно важливих якостей і психолого-фізіологічних властивостей, пошук оптимальних способів якісного та творчого виконання професійно значущих видів діяльності відповідно з індивідуальними особливостями особистості; він опосередкований професійною діяльністю та соціальною ситуацією.

Мета – з'ясувати загальні характеристики компетентнісного підходу до професійної освіти та визначається їх